Юсупов Володимир Васильович,
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;
Саковський Андрій Анатолійович,
директор навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДОКУМЕНТІВ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Можливості технічної експертизи документів (ТЕД) під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень значною мірою залежать від підготовки матеріалів для її проведення. При підготовці матеріалів повинні бути виконані певні вимоги щодо відбору об'єктів для дослідження й поводження з речовими доказами, чітко сформульовано завдання експерту, проведено збір необхідних порівняльних матеріалів, збір інформації, необхідної для проведення експертизи.

Слідчий (суд) повинен надати експерту документи в тому вигляді та стані, в якому вони були виявлені; зберігати документи-речові докази в окремих конвертах, пакетах або файлах.

У постанові слідчого, ухвалі суду або у клопотанні про залучення експерта стороною захисту необхідно конкретизувати об'єкти, що підлягають дослідженню: вказати найменування документа, наведену в документі дату його складання; надати інформацію про обставини виявлення документів-речових доказів (дата, місце виявлення, вилучення); вказати на безпосередній об'єкт дослідження – описати його зміст (знак, слово, рядок тощо), місце розташування в документі; чітко позначити досліджувані документи та порівнювальні матеріали, щоб не траплялось їх змішування при проведенні експертизи.

Питання експерту не повинні виходити за межі його компетенції, потребувати правової оцінки результатів дослідження. При формулюванні завдання експерту неприпустимим є використання термінів, що мають подвійне тлумачення – технічне і юридичне: «виправлення», «підробка» як синоніми термінів «зміна», «невідповідність правилам» тощо. При формулюванні питань має бути чітко визначений обсяг завдань експерту.

У питаннях, вирішення котрих потребує проведення ідентифікаційних досліджень матеріалів документів з метою встановлення спільності їх походження, ототожнення індивідуально виділеного обсягу матеріалу, має бути чітко визначений об'єкт ідентифікації.

Якщо об'єктами експертизи стають технічні засоби, призначені для виконання реквізитів документів (пишучі прилади, знакодрукувальні апарати, засоби розмножувальної техніки, друкарські форми), то залежно від вирішуваного експертного завдання та конкретної ситуації на експертизу можуть бути надані або технічні засоби безпосередньо, або виконані за їх допомогою порівняльні матеріали – вільні та експериментальні зразки.

Окремі методи експертного дослідження пов'язані з неминучим і необхідним для дослідження пошкодженням об'єкта або навіть повним його знищенням. Такі методи застосовуються експертом з дозволу особи або органу, який призначив експертизу. Вказаний дозвіл має зазначатися в постанові (ухвалі) про призначення експертизи або у відповідному листі.

При вирішенні питання ідентифікації печаток і штампів за відбитками, поряд з досліджуваним документом, на експертизу надається печатка, яка перевіряється, або експериментальні зразки (10–20 експериментальних зразків відбитків печатки або штампа, що ідентифікується) та вільні зразки (10–20 документів з відбитками відповідної печатки або штампа). Експериментальні зразки повинні мати різний ступінь інтенсивності забарвлення, з різною силою натискання (слабка, середня, сильна) і міститися на різноманітних підкладинках (м'яка, тверда).

Для розв'язання ідентифікаційних завдань щодо документів, виготовлених за допомогою комп'ютерної техніки, ця техніка надається в комплекті (системний блок комп'ютера, інсталяційний диск з драйвером принтера або багатофункціонального пристрою, з'єднувальні та мережеві кабелі, принтер). До направлення комп'ютерної техніки на експертизу будь-яка робота на ній не дозволяється. Вирішення ідентифікаційних питань проводиться в межах комплексної комп'ютерно-технічної експертизи та технічної експертизи документів за наявності електронного оригіналу документа (файлу). Вилучення комп'ютерної техніки, її огляд мають проводитися за участю спеціаліста у галузі комп'ютерно-технічних досліджень.

При підготовці матеріалів ТЕД доцільно користуватися допомогою спеціалістів, зокрема, при відбиранні зразків для дослідження основи документів і матеріалів письма з метою встановлення підприємства-виготовлювача. Участь спеціалістів доцільна при відбиранні зразків у випадках, коли відображення ознак значною мірою залежить від специфіки пристрою і роботи окремих вузлів апарату, який необхідно ідентифікувати.